

GYORSBESZÉLGETÉS DEAK AGNESSEL --
A KÜLDÖTTGYÜLÉS UTÁN..... 1.
"Helyzetértékelésnek, visszajelzés-
nek túl kevés differenciálatlanul
csődöt bejelenteni..." -- A repor-
tot Hévízi Ottó készítette.

HOGY IS VAN EZ?..... 1.
"Hogy is van ez? Nem éri meg kollégium-
ban lakni? Miért? Vetődött fel a kérdés
Szajkó Ottilia riportja.

562

gondolat-

A JATE BTK KISZ-SZERVEZETÉNEK KIADVÁNYA

1982. 4. sz.

jel

ÁLSÁGOS IDŐK..... 2.
"Kinek tartozom felelősséggel. Ön-
magamnak, másoknak, almásoknak." --
A kari küldöttgyűlés tanulságai Kal-
nár Melinda szemével.

PASSZIVITÁS VAGY VALAMI MÁS..... 4.
"Elgondolkoztató egyrészt ez az éle-
sen bíráló helyzetkép, másrészt az,
hogy az okok alapos vizsgálata még
meg sem kezdődött." -- Keresztes
József írása.

SZEM-PONTOK /Beszélgetés tolmács
nélkül/.....6.

"- És mi az, amiben hisznek az ame-
rikai fiatalok?

- A politikában biztosan nem hisz-
nek, és talán nem is fognak hinni
soha." -- Mark Douglass-szel be-
szélgetett Molnár Imre.

A NEMZETI TUDAT TERHELTSÉGE NEK
KÉRDÉSÉHEZ..... 10.

"Tudnunk, éreznünk kell, hogy Eu-
rópa legnagyobb nemzetiségei a ma-
gyar nemzet testéhez tartoznak."
Lados Balázs írása.

GONDOLATOK AZ ELSŐMAGYARORSZÁGI
TÁNCCHÁZTALÁLKOZÓ ÜRÜGYÉN.....12.

Hírek

TANSZÉKKÖZI MEGBESZÉLES.....22.

"MOMDD MEG NEKEM, MIT KÉRDEZEL,
MEGMONDOM, MIT VÁLASZOLNAK?.....23.

PÜSPÖKI NAGY PÉTER ELŐADÁSAI.....24.

AZ 1968-AS NYUGAT-EURÓPAI DIÁKMEGMOZ-
LÁSOKRÓL..... 1.

"Képzelek, hit és aktivitásigény. E 3
tényező együttese mintha eltűnt volna
a mai egyetemista korosztályból. Igaz,
hogy a hatalom is tanult 68-ból." --
Lovász Irén és Székely Zoltán írása a
Filozófiai Alapszervezet vitája nyomán.

AZ ANGOL NYELVI REFORMRÓL..... 3

Mindennapi és nagyon bántó dolgokról
írhatnak, mégis úgy gondolom, most job-
"nem igazságosság"-magatartást választ.
Különben sem szeretném elrontani azt a
leges liberalizálódást, ami elkezdődött.
Lehet, hogy egyszer majd demokratizáló
lesz belőle." -- Csuhai István írása.

— /Szat/ira et studio

JEGYZETEK EGY- /GY?/ ÜLÉSBN..... 1

KÉTPERCES TÖRTÉNET /Örkény-prafázis/..... 2

ADALEKOK AZ ELEFÁNT TÖRTÉNETFILOZÓFIÁ-
ÉRTELMEZÉSÉNEK Néhány kérdéséhez..... 3

Gyorsbeszélgetés Deák Ágnessel - a küldöttgyűlés után

K: A nem túl szivderítő küldöttgyűlés után - a beszámolón túlmenően - hogyan látod az elmúlt évi KISZ-munkát?

V: Tavaly a megválasztásom után az volt az egyik elképzelésem, hogy a szűkebb értelemben vett politikai munkát, az agit.prop. tevékenységet a kari vezetők sokkal színvonalasabban végezzék, mint eddig. Ez nem sikerült: a munka leállt az alapszervezetekhez került. A másik tervvel, az oktatáspolitikai alakításával és az ehhez kapcsolódó tanulmányi érdekvédelemmel valamivel jobban állunk. Sa nos ez az egyetlen terület, ahol az egyetemi és az országos KISZ-szervezetek ill. más intézményeknek van valamiféle átgondoltabb koncepciója. Ebbe tudunk belekapaszkodni, és az eredményeket hozó ifjúsági parlamentek azt mutatták, h ennek a törekvésnek itt is van bázisa. Évközben úgy tűnt, hogy megvan ez a k irányu /"lentől" - "fentről"/ megerősítés...

K: És most?

V: A küldöttgyűlés után úgy tűnik, hogy ez a program nem jelentett programot a kari szervezet számára; a kari vezetőségen kívül nem volt valódi mozgósító ereje. A csőd hangoztatásával a küldöttgyűlés nem azt jelentette ki, hogy ezt vagy azt rosszul csináltuk, hanem magát a koncepciót utasította el. A magam számára az a tanulság, hogy itt és most a bölcsészkarai KISZ-ben nem egy ilyen programra van szükség.

K: Milyen másfajta programra gondolsz?

V: Amire jelenleg "tömegigényt" látok / az idézőjel - reálisan - 100-150 érdeklődővel számol/, a ténylegesen munkát végző alapszervek maximális támogatása. Ez nem jelentheti az eddigi munkaterületek elhanyagolását. A következő évben 3 fő konkrét feladatra kell a kari vezetőségnek figyelmet fordítania: 1. "szigorubb", azaz pontosabb javaslatot és az eddig történt intézkedésekről megalapozottabb számonkérést lehetővé tevő felkészülés az ifjúsági parlamentekre / erre feltétlenül szükség lenne a következő évben is, összekapcsolva a következő ponttal:/ 2. minál szélesebbkörű szervezett hallgatói részvétel az új tervek kidolgozásában, 3. kidolgozni a hallgatói érdekképviselő új rendszerét

K: Ez utóbbi kidolgozását milyen formában tervezi a vezetőség?

V: Az új érdekképviselő véleményem szerint nem szorítkozhat arra, hogy alkalmasan kiálljunk, elmondjuk stb.; olyan szisztémának kell lennie, amely a hallgatói érdekek közvetítése szempontjából folyamatosan működőképes, és amely folyamatosan kézzelfogható, gyakorlati eredményeket ér el. Ami a kidolgozást illeti: ellentétben az eddigi elképzelésekkel, a vezetőség valószínűleg fel fog kérni alapszervezeteket vagy hallgatói csoportokat különböző alternatívák kidolgozására. Ezek nyilvánosságra hozása után kerül sor a kari vitára. Rákérdés különböző HKR-javaslatokra - a vitára kerülő alternatívák között feltétlenül helyük lehet.

K: A küldöttgyűlés konkrétan nem értékelte a múlt évi munkát, s így a megválasztott alapszervezeti rendszer tanulságait sem. Mi erről a véleményed?

V: Tavaly azt mondtuk az új típusú alapszervezetekről, hogy "ki kell próbálni" ezzel szemben a mostani küldöttgyűlés nem értékelte azokat, nem foglalkozott velük; én személy szerint nem értékelem, hogy - a Beszámolón túl - milyen mértékben történt meg velük ill. a kari KISZ-szel nagával a szembenézés. Jellemző a csönd. Helyzetértékelésnek, visszajelzésnek túl kevés differenciálatlan csődöt bejelenteni, és azt mondani, hogy az alapszervezetben legyen minőségi munka.

Az új alapszervezetek a saját körükön belül jól, de végülis elszigetelten működtek. A "közhasznú" akcióknak nem volt kisugárzásuk a karra, és az még a Gondolat-jelre is elmondható. A bázisteremtés szempontjából különösen az elsősorban nál tragikus a helyzet. A kari vezetőségnek jobban kellett volna tudatosítani az alapszervezetek felelősségét "kifelé", mivel a közhasznuvá-tétel valójában az volt érdekük.

K: Más téma: sokan úgy tartják, hogy az új ösztöndíj-rendszer kialakításában ismét megmutatkozott a KISZ politikai "súlytalansága"...

V: A megítélés nem ilyen egyértelmű. A KISZ-nek a minisztériumi javaslat revíziójával olyan kritikákat is magára kellett vennie, ami nem őt illethetné, hanem azt a döntést, amely ilyen kevés pénzt állapított meg. A KISZ nem számolt arra, hogy ennyi pénzből nem lehet érvényesíteni a jónak ítélt elveket. PL. egyszerre érvényesíteni azt, hogy mindenki jobban járjon és hogy jobban díjazzák a kiemeltkedőket. Ennyi pénzből rendkívül kevés csoport differenciált a karon élesen: mindenki kapott 50 Ft-ot /!/, és nem volt sehol 300-nál nagyobb emelés.

K: Véleményed szerint, felveszi-e a programjába a KISZ KB, hogy legyen nagyobb az elosztandó pénzeszög?

V: Ha felveszi is, nem tudom, hogy mennyire tudja végigvinni. De nem hiszem, hogy ezt a kérdést /"több pénzt!" / a KISZ KB programszerűen vállalná.

K: Köszönöm a beszélgetést.

/ készítette: Hévízi Ottó /

A fenti riporthoz szeretnék néhány megjegyzést fűzni. Véleményem szerint a kari agit.prop. munka ilyenfajta megközelítése nem helytálló.

1. Az agit.prop.munka a politikai munkának csak egy része, és épp az a terület, amelyen = 2-3 kari vezetőségi tag erőfeszítése révén egyáltalán munka folyt.

2. Az agit.prop. munka ilyen jellegű középpontba állítása, hangsúlyozása az új folyamán nem történt meg. A figyelem középpontjában köztudottan az érdekvédelem áll.

3. Ez a terület az, ahol éveken át viszonylag egyenletes, elfogadható színvonalú tevékenység folyt. Ezért az agit.prop. munkát érintő megállapítás utólagos önkényes minősítésnek tűnik.

Kalmár Melinda

Álságos idők
/kari küldöttgyűlés 1982/

Nem a formák be nem tartásáról, nem a szabálytalanságokról és nem a spontán kúrd demokráciáról...

A küldöttgyűlésen felszólalók jó része az egyikük által bejelentett csődöt fogadta el kulcsszóként, kulcsjelenségként. A vita gyorsan végigfutott a lehetséges és kimondható variációkon: a kari KISZ-vezetőség csődje, KISZ-tagságuk csődje, a KISZ csődje. Az így meghatározott sorból kimaradt: politikai magatartásunk - remélhetően átmeneti - csődje.

Ennek felismerése a következőketesen politikai magatartás szintjén már kötelező. Ha a KISZ-szervezet csődje igaz, akkor annak bejelentésénél tovább nem jutunk. Még viszonylag egzakt megközelítés sem született a csőd okáról, az ifjú

szervezet csődjének egyéb vonatkozásairól még inkább nem. Nem es ett szó arról, hogy milyen társadalmi, politikai megfontolások tartják mestergégesen életben ezt a szervezetet.

A hallgatásnak egyik - nem a legfontosabb, de nem lényegtelen - oka lehet, hogy nem tudunk még kialakítani egy olyan nyelvezetet sem, amely politikai érdekeket eredményesen képviselni tudna anélkül, hogy annak kitapintható igazságtartalma a semmibe veszne a párbeszéd során.

A másik alternatíva szerint csődről szó sincs. De erre sem hangzottak el elfogadható érvek. Az biztos, hogy a felelősség kérdése sem a csődbejelentő magatartás, sem más politikai cselekvő formákat kereső magatartás esetében nem kerülhető ki. / A csődbejelentő magatartás kétféle lehet: 1. tényleges csődöt jelentek be, és nem tudok /akarok továbblépni, 2. nem létező/vagy általam nem érzékelt, "hallomásból" ismert csődnek adok hangot/. A tényektől függetlenül mindegyik magatartásforma egyszerre létezhet.

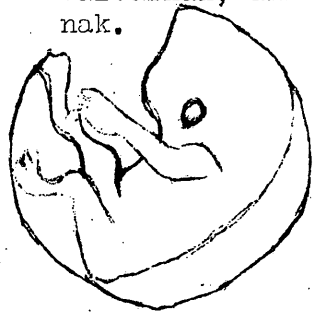
Kinek tartozom felelősséggel?

Önmagamnak, másoknak, másoltnak. Az első kettő optimális esetben együtt létezik az ember erkölcsi értékrendszerében, az utóbbi mint absztrahált fogalom jelenik meg / KISZ-szervezet, társadalmi érdek, internacionalizmus stb./, legtöbbször eltorzult, elterzített normákkal. Az eredeti, és a megváltozott jelentés, az absztrakció nevében támasztott követelmények, és a józan ész megfontolásainak egyidejű létezése kettős értékrendszert eredményez. És fordítva: a kettős értékrendszer kettős fogalomrendszert. Ez pedig szükségszerűen zsákutcás-jellegű stratégiát. Így kerülhetek abba a helyzetbe, hogy látszólag ugyanannak az értékrendszernek a nevében támogatnék valakit/valakiket, amelyekre hivatkozva ugyanakkor nyilvánosan el kell ítélnem. És ha valós, vagy vélt érdekeimet az adott rendszeren belül képviselni akarom, el is fogom ítélni.

A mechanizmus

Ha elfogadom, hogy a társadalom működéséről valott nézeteket, fogalmakat nem értelmezhetem újra, mert azok állandóak, vagy előre megtervezett módon változnak, akkor ez egy "zéró összegű játszma", amelyben csak vesztesek vannak.

Ha ezt nem fogadom el, akkor új, lehetséges alternatívákat és megengedhető kompromisszumokkal szövetségeket keresek. És nem a saját magunk vagy mások által tehetetlenül vagy tudatosan előretolt személyekre összpontosítom a figyelmet, mert így elhullanak legjobb-jaink...

Kalmár Melinda

Passzivitás vagy valami más

A KISZ JATE Bizottsága által az egyetemi Küldöttgyűlésre készített beszámoló többször utal a tagság passzivitására és az ezzel összefüggő jelenségekre.

A tagság nem támogatta egy új program kidolgozási kísérletét. /Beszámoló, 1. o./ A tagság jelentős része nem foglalkozott a kiemelt feladatokkal, holott a feladatok megoldásába való bekapcsolódás lehetőséget biztosított volna az érdemi politizálásra /uo. 2.o./. Nem sikerült megvalósítani a kölcsönös tájékoztatást. Az információs csatornák "eldugultak" és a tagság /jelentős részének kísérletet sem tett az öt érintő // információk megszerzésére /uo.3.o./. A KISZ-vezetők megbízatása nem választás, hanem vállalás alapján történik /uo. 6.o./. A vezetők jelentős része nem rendelkezik a viták vállalásához szükséges felkészültséggel /uo.5.o./. /E két utolsó megállapítás a szervezet minden szintjére igaz./ Nem sikerül a felkészült hallgatók bevonása a KISZ-munkába /uo.6.o./.

Végezetül idézem a Beszámolónak, a fenti megállapításokkal összefüggő, azokat némiképp összegző részét:

"Csökkent a vezetői megbízatás presztízse, a választási lehetőségek beszűkültek, kevés a felkészült, gondolkodni, tenni akaró /! - K.J./, feladatokra is vállaló KISZ-tagok száma. E helyzet okainak alapos vizsgálata még várat magára." /uo.5.o./

Elgondolkasztató egyrészt ez az élesen bíráló helyzetkép, másrészt az, hogy az okok alapos vizsgálata még meg sem kezdődött. Az 1981.évi Küldöttgyűlésen ugyanis elhangzottak olyan felszólalások, melyek felhívták a figyelmet az oknyomozás szükségességére, és amelyek továbbgondolásával már megindulhatott volna a "kutatás". Ugy tűnik, ezeket a felszólalásokat sikerült gyorsan elfeledni. Pedig ha ez a vizsgálódás tavaly elkezdődik, akkor is elkésve indul, mivel nem új jelenségek okainak kereséséről van szó.

Az elmúlt három évben különböző szervek, különböző egyének különböző fórumokon gyakran panaszolták, hogy csökken a vezetők presztízse /nem tudom, csökkenhet-e tovább is ez az állandóan csökkenő presztízsz.../, emlegették az átkos passzivitást, stb.

/Csupán két új eleme van a fenti helyzetképnek: kevés a gondolkodni akaró és tenni akaró tagok száma. Nagyon kemény bírálat ez. Ráadásul, mivel semmiféle elemző-gondolati rendszerre nem támaszkodik, többféleképpen értelmezhető. Az egyik lehetőség, hogy az egyéni felelősség oldaláról közelítünk. Mindenki felelősséggel tartozik magának, hogy gondolkodásvágyát ébren tartsa. Ezek az elemek ennek a felelősségnek a meglétét tagadják. Ez a tagadás sokak sábert érint./

Az eddigi gyakorlat - "oknyomozás" helyett - az volt, hogy különféle módszerrel próbálták csökkenteni a passzivitás mértékét. /Az idei küldöttgyűlésnek is megvolt az ilyen jellegű javaslata./ Ezek a kísérletek, többek között az okok ismeretének hiánya miatt, nem gyengítették a passzivitást. /Szórinthem sokszor erősítették./

A május 6-i Küldöttgyűlésen ismét elhangzottak felszólalások, melyek kísérletet tettek néhány ok megvilágítására. Az alábbiakban az egyik ilyen felszólalás bővített változata olvasható. /Ez a rendszer csak részben hipotetikus. Több eleme a BTK-n kb. két éve tartó politikai mozgás tapasztalataira épül./

A politikához való viszonyulásnak három alaptípusa különböztethető meg:

1. undor, 2. tudatlanság, 3. fáraóság.

/Ez "durva" felosztás, nem is teljes, de viszonylag széles rétegek politikai mozgásának magyarázatára nyújt lehetőséget./

A tiszta típus elég ritka, gyakoribb a három típus valamilyen kombinációjában történő működése. Nem ritka azonban, hogy a kombináción belül valamelyik

tipus tulsulyba kerül. /Mivel a három típus együtt képez kombinációt, előfordulhatnak átfedések is./ A kombináció így kialakuló minősége fogja meghatározni a politikai tevékenység /vagy tétlenség/ minőségét.

Ha a kombinációban az első típus kerül tulsulyba, a politikai tevékenység egyértelművé válik; a kombináció minden politikai tevékenységtől való elfordulást, és az ilyen tevékenység elítélését eredményezi.

Ez ételelezhető föl a passzivitás mögött, amikor általában, minden megszorítás nélkül beszélünk róla. E kombináció kialakulásának okai, egyes okai jól megfoghatók. /Erről még lesz szó./ Az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy e kombináció okozataival foglalkoztunk legtöbbit, pedig nem ez a legfontosabb a három közül. Ennek magyarázata: felszínibb volta és elterjedtsége miatt könnyen megragadható.

Az "undorodók" tábora nem egységes. Erre a jelenségre is igaz M. kijelentése /"- 1982.2-3.sz. 12.ò./ Eszerint elválasztandók egymástól a "helyből undorodók" és a "tapasztalat szerzés után undorodók". A "helyből undorodók" a politikai mozgástér ismerete nélkül, tevékenységi kísérletek kudarcai nélkül "undorodnak". Ugyanez nem mondható el a "tapasztaltszerzés után undorodók"-ról.

A politizálási tudatlanság által meghatározott kombináció kétféle magatartást eredményezhet:

1. nem értem - nem érdekel! /közönyösek/
2. nem értem - majd megértem! /tanulók/

A második a fontos. Megkezdődhet a "tudás" politizálva történő megszerzése. A tanulás folytatható intézményes keretek között. /Direkt módon/ Ennek a kísérletnek igen sok akadálya, buktatója van. Lássunk ezek közül néhányat.

- Már az intézményrendszer pontos áttekintése is problémát jelenthet. /Sokan nem is látják át./

- Ennél lényegesen nagyobb akadály az intézményes keretek közötti információszerzés nehézsége. Az információcsatornák nem a legjobban működnek, de ha jól működnének, sem könnyitenének sokat a "tanuló" helyzetén. A tanulás ugyanis hasznos, beépíthető információkat igényel. Ugy tűnik, kevés az ilyen információ. Nehezen hihető, hogy vannak emberek, akik az őket érintő /!/ ismeretek megszerzését meg sem kísérik. Vö.: Beszámoló: 2.o. Ha nincs hasznos információ, vagy kevés van és esetleg sok haszontalan közül kell kiválogatni, a tanulás folyamata lassulhat, sőt le is állhat.

- Ujabb akadály a "politikai formanyelv" működésének megismerése és használata. A "formanyelvvvel" szemben támasztott követelmények közé tartozik, hogy a "politikai mozgástér" minden pontján érthető legyen, és e tér minden pontját magyarázni tudja. /A politikai formanyelv bonyolultsága a "mozgástér" bonyolultságával függhet össze, Sokunknak okozott gondot a KISZ KB legutóbbi vitaanyaga nyelvének megértése./

A fenti két követelménynek való megfelelés miatt a "formanyelv" gyakran akadályozza a külön-, ellenvélemény megfogalmazását. Ugyanis a mozgástér egy pontját érintő külön-, ellenvélemény - ha a formanyelvet használja az érthetőség kedvéért saját nyelvvel cáfolható az érintettpontról. Ilyen esetben a különvélemény vagy elveszti különvélemény voltát /azaz integrálódik, vagy új nyelvet próbál használni.

A forma nyelvtől eltérő nyelv használata azonban sérti az érthetőség szabályát. Persze ettől még megengedett bizonyos fokú eltérés. Az eltérés fokát elvileg a formanyelv integrációs háttára szabja meg, gyakorlatilag pedig az adott körülmények. Vannak helyzetek, melyekben a különvélemény egy az egyben történő megfogalmazása is "érthetetlené" válik.

- Legsúlyosabb probléma a politikai mozgástér áttekinthetetlensége. A "tanuló" szempontjából ez a tér egy gyűrűkre osztott tölcserhez hasonlít, melynek ő a legalsó, legkisebb átmérőjű gyűrűjében mozoghat. / Ez kivilágított, itt látatják./

A következő gyűrű már homályosabb és a "tiltott terület" benyomását kelti. A távolabbiakat már nem látja, sőt talán nem is érzi. Így aztán alig-alig képes a mozgástér áttekintésére, feltérképezésére, pedig ez a tevékenység egyik alapfeltétele lenne. A tanuló egy idő után céltalannak érzi mozgását. Ezeknek és más akadályoknak a léte, nagysága, veszélye előbb vagy utóbb rádöbbennek a tanulóknak egy részét, hogy intézményes keretek között csak indirekt módon tanulhatnak meg politizálni. Az indirekt tanulási mód azonban eleve feltételezi a politizálási tudást, vagy legalább a nagyfokú érzékenységet. Ha egyik feltétel sem adott, akkor ez a kísérlet kudarchoz fog vezetni. / Rádásul az indirekt tudás nehezen ellenőrizhető.

A tudás megszerzése az intézményes kereteken kívül is megkísérelhető. Az itt szerzett tudás is nehezen ellenőrizhető, és nem mindig alkalmazható a politikai mozgástéren belül.

A tanulás olyan befektetés, melynek visszatérülését semmi sem garantálhatja. Ez a bizonytalanság, valamint a leküzdhetetlennek tűnő akadályok nagy száma sok esetben eredményezik a tanulás megszakítását. Ezek a kudarcok súlyos következményekkel járnak. Növekszik az undor által meghatározott kombinációk száma és ereje. Nemcsak arról van szó, hogy néhány kísérletező undorodni kezd a politizálástól, hanem arról is, hogy a "helyből undorodók" minden egyes kudarcukon saját álláspontjuk helyességének igazolását látják. A kudarcok tehát az undor bővített ujratermelését, ezen keresztül pedig az undorral szorosan összefüggő differenciálatlan szkepszis bővített ujratermelését eredményezik. / differenciálatlan szkepszisről ld. "..." 1982. 2-3.sz. 11-12. o./

Ugyancsak a tanulás nehézségeivel függ össze a KISZ-vezetők felkészületlensége, a vezetői presztizs csökkenése, stb.

A "tanulás" kudarcra nemcsak "undorodáshoz", hanem "fáradtsághoz" is vezethet. A "fáradtság"-típusú kombináció a politikai mozgástér aránylag pontos ismeretét tartalmazza. Lehetővé teszi a politikai tevékenység árnyalt megítélését intenzív politikai tevékenység folytatását azonban akadályozhatja.

Ezzel is összefügg a felkészült hallgatók távolmaradása.

Ez a "rendszer" nem deríthet fényt a "passzivitás" valamennyi okára, viszont olyan "rejtett" mechanizmusok működésére hívja fel a figyelmet, melyek további vizsgálata elvezethet az okok teljesebb feltárásához.

Végezetül egy kérdés: Valóban a gondolkodni-, tenniakarók száma a kevés, vagy valami egészen másról van szó?

Keresztes József

Szem-pontok

/ Beszélgetés tolmács nélkül /

Akik az első napokban /sok évvel ezelőtt/ találkoztak az egyetem folyosóin, kollégiumaiban, menzán angol nyelvet beszélő idegen diákokkal, azok jó esetben turistáknak vagy alkalmi itt tartózkodóknak tekinthették őket. Ám, ahogy terjedt a híre, hogy a JATE-n egy évig az Amerikai Egyesült Államokból érkezett diákok tanulnak magyar nyelvet, úgy növekedett az érdeklődés is irántuk. Van akit csak az érdekelt, hogy kerültek épp Magyarországra? Miért választották a magyar nyelvet? Hogy élnek "odakint"? Milyenek látják országunkat?...stb.

A leleményesebbek, kihasználva a kínálkozó jó alkalmat, azonnal nyelvtanulási igényüket próbálták megvalósítani vagy elmélyíteni. Az alku nagyon hamar létrejött. "En tanítalak magyarul, te megtanítasz angolul, oké?"

Azóta már több csoport is elvégezte az egyéves nyelvkurzust egyetemünkön, és egyre többen veszik igénybe az általuk is szívesen adott nyelvyakorlati leckéket.

Az ideai csoport egyik tagja, Mark Douglass, már tavaly is az egyetemünkön volt, és az id én újra kérte, hogy Magyarorszára jöhessen. Elsősorban ez a tény késztetett arra, hogy közelebbről is megismerkedve Markkal elbeszélgessek vele néhány kérdés erejéig.

- Kedves Mark, mi volt az oka annak, hogy itt-tartózkodásodnak egyéves meghosszabbítása mellett döntöttél ?

+ Két oka is volt. Az első az, hogy még nem tudtam eléggé a magyart, a második pedig az, hogy nagyon megtetszett nekem az itteni élet.

- És mi az, ami konkrétan elnyerte tetszésedet?

+ Azt hiszem, hogy az, amiben az itteni kultúra számomra más, ismeretlen. Magyarország, Ameriká hoz viszonyítva egy ezeréves történelemmel rendelkező ország. Saját népművészete, népzeneje és hagyományai vannak. Más az oktatási rendszere, mások szokásai, egyszóval az emberek kicsit másként élnek és gondolkodnak. Számomra ennek a másságnak a felderítése a legizgalmasabb dolog. Így folyton ellenőrizni tudom saját gondolataimat, nézeteimet, ami jó alkalom az összehasonlításra, és annak a megállapítására, miben különbözünk, miben hasonlítunk. Mi a jobb és mi a rosszabb ebben az én életemnél.

- Mindaz, amit elmondtál az általános európai kulturképre is vonatkozik, ha az amerikai kulturához viszonyítjuk mindezt. Ideérkezésed előtt mit tudtál Magyarországról, Európáról?

+ Magyarországról szinte semmit, Európának is inkább a nyugati részéről ismertem ezt-azt, pl. irodalmat. Ez alatt a két év alatt rengeteget utaztam, mindenfelé Európában. Most egy kicsit jobban ismerek mindent, de sajnos ez mindig nagyon kevés.

- Hol a z a határ elméletben, ameddig úgy érzed, ismerősnek mondhatod magad s ami után már ismeretlen területek vannak számodra?

+ Talán kicsit ismerős vagyok már a "könnyebb fajsúlyu" területeken. Megismertem és megszerettem az itt élő népek zenéjét elsősorban, hisz én zenével foglalkozom. Ugyanígy vagyok már a különféle más művészetekkel is. Az ember mindenütt a kultúrával ismerkedik meg elsőként. Magyarország kultúrában igazán nagyon gazdag ország. Ezek után azonban már nehezebb kérdések következnek. Például ismeretlen előttem, vagyis nehezen ismerem ki magamat abban a kérdésben, hogy milyen is itt tulajdonképpen a politikai rendszer? Mennyire szabadok az emberek, gondolkodásukban, beszédükben, lelkükben. Nem mindig tudom eldönteni, mikor mi az igazság abban, amit hallok. Az egyik ember pl. azt mondja, hogy itt az ujságokban bármit leírhatnak, a másik azt mondja, hogy az ujságok sosem mondanak igazat. Ugyanígy vagyok akkor is, ha vallásról, templombajárásról beszélnek. Mindenki mást mond. És nem biztosak abban, hol az a határ, ameddig el lehet menni, ameddig beszélni, ameddig lépni lehet. Ugy érzem, ezért mindenki fél egy kicsit valamitől, és ezért nem tudnak vagy nem is akarnak igazán nyitottak, őszinték lenni. Nehéz így a véleményeket egyeztetni arról, hogy mennyire szabad itt egy ember, vagy pl. arról, hogy milyen összefüggés van a foglalkozás /elhelyezkedés/ és a KISZ -, vagy a párttagság közt. Tudom, hogy mindebben nagy szerepe van a történelemnek, de hogy itt ma pontosan mi a helyzet, azt nem tudnám megmondani

- Számodra mit jelent a szabadság?

+ /Hosszabb gondolkodás után/ Talán azt, hogy szabadon cselekedhetem mindaddig, amíg ezzel nem vagyok más emberek kárára. A lopás például más kárára van, azért büntetés jár érte. De az utazás, a véleményszabadság, a vallássajtószabadság nincs más kárára, ezért ezt szabadon csinálhatom. Azt is, hogy bírálom a kormányt, mert a kormány azért igyekszik jól kormányozni, mert tudja, hogy munkáját a társadalom ellenőrzi, úgy, hogy szabadon bírálhatja...

- Mit hallottál vagy olvastál Magyarországról, mielőtt idekerültél? Mit tud egy átlag amerikai állampolgár a mi hazánkról?

+ Mielőtt lidéjöttem, én nem foglalkoztam politikával, csak a nagyobb híreket olvastam el az ujságban. De azt tudom, hogy általában sokat irnak most a magyar közgazdaságról. Az átlag amerikai ember azt tudja Magyarországról, hogy kommunista ország, hogy a Szovjetunió egyik testvére, hogy Kelet-Európában van és ezért egy kicsit szegényebb és kevésbé szabad ország, mint a nyugati országok. Azt persze onnét nem is lehet tudni, hogy milyen nagy különbségek vannak itt pl. az egyes országok gazdasági és politikai berendezkedése között.

- Mivel foglalkoztál odahaza?
+ A portlandi Columbia egyetemre jártam, zenét, egy kis matekot és ógörögöt is tanultam.

- Hogy kapcsolódik ehhez a magyar nyelv? Egyáltalán hogy tudtál idekerülni?

+ A portlandi Állami Egyetem nyelvészeti tanszékének vezetője, Éltető Lajos nyelvészprofesszor, szervezett egy egyéves magyarországi programot, amelynek a célja magyar nyelvtanulás. Mindez a szabadon választott tárgyak körébe kapcsolódik. Az egyetemen ki kellett töltenem két papírt, utlevelet kérni, a magyar oktatási minisztériumnak 1600 dollárt befizetni és jöhöttem.

- Honnét volt ennyi pénzed?

+ Nyáron két hónapot dolgoztam egy konzervgyárban. Ebből ki tudtam fizetni az egész évi tanulási költségeket és a repülőjegyet. Ezen kívül kapok ösztöndíjat az amerikai kormánytól - az idén 400, tavaly kb. 1000 dollárt - és a nagyanyámtól is támogatást, amiből tudok utazni.

- Beszölnél röviden az amerikai egyetemi rendszer felépítéséről?

+ Vannak kicsi egyetemek, 4-5 szakkal és vannak egészen nagy egyetemek, ahol szinte mindenféle tárgy megtalálható. Ilyen pl. a portlandi Állami Egyetem is, ahol kb. 15000 diák tanul. Egy kis egyetemen kb. 4-500 diák tanul. Portland az én szülőföldemnek, Oregon államnak legnagyobb városa, háromszázezer lakossal.

Felvételizni ritkán kell, és inkább csak a speciális szakokra, pl. orvosi-ra, jogira. A középiskola elvégzése viszont nem mindig feltétele az egyetemre jelentkezésnek. Az első típusu egyetem a Community Colleges. Itt, mint minden egyetemen korhatár nélkül tanulhat az ember, és főleg különféle művészetek elsajátítására oktatnak. Ez a legolcsóbb egyetem. Egy óráért egy szemeszteren keresztül kb. 20 dollárt kell fizetni. Ha akarsz jegyet, akkor vizsgázol, ha nem, ugy is tanulhatsz.

Vannak aztán az állami egyetemek. Itt jobb a színvonal, kicsivel drágább az óra. Felvételizni itt sem fontos. A diplomaszerezéshez bizonyos számú jegyet kell megszerezni és tőled függ, hogy mennyi idő alatt szerzed meg őket, egy diploma általában négy éves program. Én pl. zenét tanulok, ez a fő szakom. Az órák kétharmada ezt a főszakot teszi ki. Van némi általános óraszám is, nekem pl. angol, matematika, testnevelés. A maradék óraszám szabadon választható óraszám. Nálam ide fog számítani a magyar nyelv.

Vannak aztán különféle magánegyetemek. Ezek kicsik, drágábbak, de rengeteg sok választási lehetőséget adnak. A többségük keresztény egyetem, ahol a közéleti szellem kialakítása a fő cél. Vannak még a speciális egyetemek, pl. orvosi egyetem. Ide nagyon nehéz felvétellel lehet csak bejutni és sok pénz kell az elvégzéséhez. És vannak az olyan egyetemek, amelyek egy bizonyos szakmára foglalkozásra készítik fel /Trade-Scholls/ főiskolai, egyetemi szinten. Sokan, amikor az egyetemre jönnek, még nem tudják, mit is akarnak igazán tanulni és először csupán kóstolgatnak, próbálgatnak, majd amikor megtetszik nekik egy szak, azt tanulják tovább. Nincsenek kötelező párosítások, szabadon lehet egy vagy több szakot is választani. A szakhoz szükséges tárgyat szabad időrendben lehet elvégezni. Pl. midégy, hogy előbb zenetörténetet, vagy zenelméletet tanulok-e. A lényeg az, hogy levizsgázzam. Nincs kötelező tanuló csoport, óralátogatás, és szabadon lehet választani egyetemet és tanárt menet közben is. Én nem nagyon szeretem azt a zongoratanárnőt, akihez jártam, mielőtt

idejöttem, ezért lehet, hogy ha visszamegyek, erre az órára egy másik egyetemre iratkozom át.

- Részeshülhet-e a hallgató valamilyen ösztöndíjban költségei fedezésére?
 + Természetesen. A hallgatók általában költségeik nagy részét ösztöndíjból fedezik. A költségeik másik részére különféle hiteleket vehetnek fel, amit munkába állás után visszafizetnek. Ezeket a hiteleket nagyon alacsony kamattal lehet megszerezni. Természetesen az ösztöndíj nálunk is két fő kategóriára osztható. Tanulmányi és szociális ösztöndíjra. Ezt a két kategóriát azonban több formában lehet kifizetni. Vannak az egyetem által nyújtott támogatások. Ez pénzt, kis kamatu hitelt és valamilyen apróbb mellékállás biztosítását jelenti, amiért fizetés jár. Aztán sokat segítenek a különféle szervezetek /pl. szakszervezet/, vállalatok, klubok, társaságok, egyházak, felkezetek, ujságok, stb. által nyújtott pénzbeli segélyek. ezen túl van még az állami és a szövetségi /kormányi/ ösztöndíj. Az utóbbit jobbra egyetemeknek fizetik, nem pedig egyéneknek. Az egyetemek saját ösztöndíjsegélyük fedezésére rendszeres gyűjtéseket folytatnak, hivatalos szervektől, vállalatoktól és volt diákjaiktól, akik egykor maguk is ösztöndíjat kaptak. Ezek a gyűjtések nagyon eredményesek. Nem nevezhető ösztöndíjnak, de támogatást jelent az is, hogy ha valaki jelentkezik egy éves katonai szolgálatra, akkor ezért az egy évről a hadsereg fedezi az ő 4-5 éves egyetemi kiadásait, általában valamilyen műszaki /természettudományi/ szakon.

- Mondnál néhány szót az egyetemi hallgatók szervezeti-, közösségi életéről is?

+ Vannak különböző klubok /nőklub, férfiklub, stb. /, ahová egy-egy nehéz feladat elvégzése árán lehet csak bejutni. /Pl. teli tudóval kell áriázni egy zsufolt vendéglőben fényes nappal, vagy hazatalálni éjszaka egy távoli erdőből, stb. / Ezek a klubok nagy versenyeket rendeznek, egymással rivalizálva küzdenek valamilyen cél eléréseért. Sportolnak, szórakoznak, vagy kitűznek valamilyen nemes feladatot magukra, pl. szolgálni /jót tenni / a városnak, az egyetemnek. Dolgoznak, pénzt gyűjtenek és az összeget felajánlják kórház vagy iskola építésére, kollégium festésére, templom, vagy műemlék restaurációjára, stb. Politikai szervezetek, úgy tudom, csak a nagyobb egyetemeken vannak. Ezek is inkább politikai klubok formájában.

- Azt mondtad az előbb, te nem foglalkoztál politikával. És az amerikai fiatalok általában?

+ Ma már nem olyan harcosak a fiatalok a politikában, mint pl. 10 éve voltak. Sőt én azt hiszem, Vietnám óta egyre nagyobb az elfáradás, a visszaesés, a visszavonulás, a kábbrándulás.

- És akkor mi az, amiben hisznek az amerikai fiatalok?

+ A politikában biztosan nem hisznek, és talán nem is fognak, hinni soha. Mindenki inkább a saját hobbjának kódogol, mint a politikának.

- Tagja vagy-e valamilyen pártnak?

+ Nem vagyok és nem is lennék, mert nem találok magannak jelenleg olyan politikai pártot, amelyiknek a céljaival azonosulni tudnék, és amelyikért szívesen harcolnék. Mert ha jó célokért is indul harcolni egy párt, egy idő után, úgy tűnik, minden nemes cél elveszti értelmét. Ezt mindenki észre veszi, csak az a párt nem, amelyikről épp szó van. An továbbra is úgy tesz, mintha az övé lenne az egyetlen, egyedüli helyes út.

- És a szocializmusról mi a véleményed?

+ A magyar szocializmusról általában jó véleményem van. Fejlődik az ország, ami azt eredményezi, hogy úgy látszik, az emberek meg vannak elégedve. De tudod, én vel én itt is csak amerikai állampolgár vagyok, és az Amerikában keresett pénzzel, sajnos nem tudom tisztán átérezni egy magyar állampolgár élethelyzetét. Eddigi tapasztalataim szerint úgy érzem, hogy én könnyebb helyzetben vagyok, mert aztán sok olyan dologgal is találkoztam, amit én nem szívesen fogadnék el. Sz

val ide nem disszidálnék. De ne gondold, hogy ezt valamilyen lobcsüléssel mondom, nem, mert azért én nagyon jól érzem magamat itt Magyarországon. Szerintem a legnagyobb baj a modern politikai világban nem az egyik vagy másik rendszerben van. Hanem abban, hogy mennyire képtelenek vagyunk barátkozni egymással, mert minden párt a maga ellentétjét egyértelműen csak rossznak találja. Így van ez Amerikában, ahol mindent egyértelműen rossznak találunk, ami a másik oldalon van. De ha pl. minden amerikai egy évet Magyarországon töltene, akkor biztosan más lenne mindenről a véleménye.

"Ehhez viszont az kellene, akkor lenne teljes a kép, ha minden magyar legalább egy évet Amerikában tölthetne" - teszi hozzá egy mindezidáig kívülállóként hallgató magyar egyetemista, a JATE egyik hallgatója. Ennyiben maradjunk.

Köszönöm a beszélgetést a "..." nevében

m. i.

A NEMZETI TUDAT TERHELTSÉGÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

Lendvai L. Ferenc /Világosság 1982. 4./ cikkének / A Magyar Nemzettudat/ szerinte veszélyes, negatív kitételével való együtt nem értésem adta kezemből a tollat./ A szomszéd népek költönni alá nem támasztott és alá nem is támaszható történelmi-nemzeti tudata, vagy annak "terheltsége" nem gyakorol hatást a magyarság nemzettudatára, vagy éppen nem "terheli" azt./

A szerző megelégedésének ad hangot az utóbbi időben folyóiratunk hasábjain megjelenő, a nemzeti és nemzetiségi kérdésekről szóló cikkek meggyarapodásával kapcsolatban. Majd megmutatja, miként vált Magyarországon az uri középosztály a történelmi szükségszerűség talaján a fasizmus magyarországi /ismétlem, nem magyar, hanem magyarországi! / formációjának tömegbázisává és hordozójává. Valamint tiltakozik a II. vh. után szomszédaink körében felkapottá vált "fasizta nép" koncepciója ellen.

Ezen gondolatok közben bírálja Tur Lajos kérdését /Valóság 1982. 1./: "Miért nem bíráljuk a dákóronán kontinuitás elméletét?". Lendvai a következő választ adja: "Azért, mert nekünk teljesen elegendő egy adott összefüggésben megmondani azt, hogy ez az elmélet, minden jel szerint, tudományosan tarthatatlan, tehát tételt azonban nem a mi nemzettudatunk számára jelent."

Mielőtt bármibe belekezdének, megpróbálom meghatározni, mi is a nemzettudat egy nép történelmi tudata, mely az éppen adott társadalmi feltételeknek megfelelően / értsd: külső és belső is/ alakul, jut felszínre, válik a mindennapi emberek sajátjává. Mivel a történelem sok százezer nép együttes, egymásra ható történelmi /társ.-i/ folyamatának kohójában alakul, így gondolkodtam el: magyar nemzet /!?!; ezalatt értenünk kell a mai Magyarországon élő magyarságot, a szomszédos országok területén élő magyarságot, az Európa más részeiben és Tengerentúlon élő magyarságot.

Nemzeti tudat. A fenti tételből látszik, hogy a magyar nemzet nem minden tagja és csoportja él ugyanazon társadalmi feltételek között. Ennek a nemzettudatunk szükségszerűen sokrétűnek kell lennie. Bár kétségtelenül van az állami létező köztudott magyarságtudat, de vannak más, úgy is mondhatnám, regionális magyarság/nemzet-/ tudatok is.

Az össznemzeti tudat ezeknek a regionális tudatoknak az egysége, nem egyszer az összege. A regionális nemzettudat pedig tartalmazza bizonyos mértékű az együtt élő népek saját nemzettudatát, a magyarságról alkotott képük, nézőpontjuk visszacsatolását, és ezeknek a visszacsatolásoknak a formáit is. És családi, városi, állami, kulturális, stb. kapcsolatokon keresztül a Magyar Népköztársaság területén élő nemzettudat nemzeti tudatát is befolyásolja, alakítja ez a bonyolult visszahatás, és viszont, a mi magatartásunk, tudatunk az övékéét Romániában, Csehszlovákiában, stb., széles e földkerekségen.

Látnunk kell továbbá, hogy a nemzettudat bonyolult viszonyban, kölcsönhatásban van a társadalmi tudat történeti és jelenlegi formájának más elemeivel is, a társadalmi tudat pedig egy mindenkori létező társadalmi formáció része. Ha több ilyen formáció létezik egy ilyen történelmi időben, és ezek között a kapcsolat és információáramlás szükségességét elismerjük, kitűnik, hogy a nemzettudat, ennek részeként, szintén állandó hatások alatt áll és ezáltal változásban, mozgásban van. Nem kell Vietnamhoz, Izraelhez, stb. fordulnunk, itt, a saját portánk előtt is meglálthatunk jelenségeket, fogalmakat, sőt meg kell látnunk, értenünk, és részt kell kérnünk az eseményekben, képviselnünk kell magunkat, a magyarságot, amely nemcsak itt, Hegyeshalomtól - Nagylakig nemzet és van nemzeti tudata, hanem Galántától - Szabadkáig, Kassától - Brassóig - Kolozsvárig is nemzet, nemzeti tudatunkba beletartozik és ő maga is belotartozónak érzi magát. Államunk határa nem azonos nemzetünk, kulturánk, tudatunk határával. Különösen nem az a kölcsönös függés időszakában, mely függés napjainkban világméretű, és egyre jobban az.

Szomszédos országainkban - történelmi okok miatt, történelmi igazságot keresve - történelemcsonkítás, történelemhamisítás folyik. Sajnos, ezt így kell megítélnünk. Történelmi tankönyvekben nem mindig a valóság szól ott élő magyar fiataljainkhoz, az ő nemzettudatukat igenis terhelik dákoromán-kontinuitással, "nagyorva-szlovák" kontinuitással. Ugyanakkor csak kerülőutakon juthatnak saját nemzetük valós történelmének tényeihez, sőt csak így juthatnak az együttélő népek valós történelmének tudásához és ezáltal megértéséhez.

Ha látják, és bizony látniuk kell, milyen óriási különbségek vannak a mi és szomszéd országaink nemzetiségi politikájában, könnyen elképzelhető nemzeti radikalizálódásuk, melynek kitörésére lehetőségük - szerencsére - nincs.

/Ez ugyanis elsősorban az ő helyzetük romlásához vezetne./

Ugyanakkor a nemzeti csonkítottóságuk érzéséből fakadó feszültségek jó levezetője az alkoholizmus. /Pl.: Hargita megye alkoholfogyasztása majdnem kétszerese a romániai átlagnak./ Tudnunk, éreznünk kell, hogy Európa legnagyobb nemzetiségei a magyar nemzet testéhez tartoznak. És ahogy Für Lajos írja: "A 70-es évtizedben az egész világon a nemzeti kérdés és a nacionalizmus reneszánszát éljük, a nemzeti kérdés forradalmát." Az albánok után a mi nemzetünknek él legnagyobb része országunk határain túl, és az ott végbemenő események igenis terhelik nemzettudatunkat, lehet épp ez az oka a megszeperodó ujságcikkeknek. Mi magyarok nem mehetünk el szóttanul az események mellett, mert velünk is történik, ami Székelyföldön történik, mert velünk is történik, ami a Felvidéken történik, stb. Velünk még az is megtörténik, hogy a tavaly tavaszi kosovói események után - amelynek visszhangja egész Jugoszláviában lecsapódott - , a hivatalos szervek szerint a Vajdaságban erősödik a nagyszerb és nagymagyar nacionalista mozgalom.

Kelet-Európában - és az egész világon is - világosan kell látnunk, hogy a tényezőkre, amelyek ránk közvetlenül hatnak, szintén hatnak más tényezők. Ezek a más tényezők tehát áttételesen - minél közelebbiek, annál erősebben - hatnak ránk, vagy nemzetünk más részeire. Nekünk éppenséggel nincs szükségünk ezekre a közvetett hatásokra, ennek ellenére /sőt éppen ezért/ figyelniük kell rájuk értékelniük kell őket, és velük szemben - ill. adott esetben mellettük - világos véleményt és aktív cselekvési formákat kell kialakítanunk.

Mostnár csak az kellene, hogy végre világosan lássuk, itt Kelet-Közép Európában a magyarságra vár a hid szerepe, hogy megvalósuljon végre a költő álma

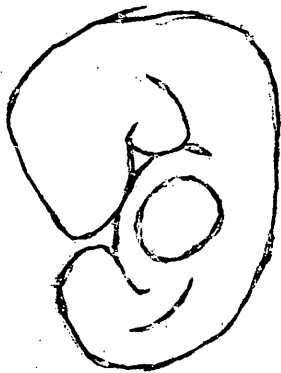
"Rendezni végre közös dolgainkat,

Ez a mi munkánk; és nem is kevés."

Lados Balázs

Gondolatok az első magyarországi táncszínházalkotó ürgyén

A népművészet életképességéről a következő kérdések merülnek fel. Képes-e továbbélni, és milyen minőségben az az archaikus kultúra, amely évszázados nyomaina is kitapintható, olyan társadalomban, amely látványlag már megszüntette ennek a kultúrának az életlehetőségeit, létezésének feltételeit, eredeti funkcióit.

A technika fejlődésének eredményeként nincs már szükség és semmi értelme arra, hogy kézi erővel időigényes alkotásokat, használati tárgyakat hozzanak létre az emberek. Ma már közhely, hogy a gép nemcsak a nehéz fizikai munkát, időrablót, aprólékos tevékenységet, hanem az alkotás örömét is elveszi az embertől. De képzelhető, hogy a jövő egyik lehetősége a kézművesség reneszánszában lesz, mint ahogy Jánossy Ferenc látja /Valóság 1982. 10. sz./? Ez megengedné az embernek az alkotó, értelmesebb, közvetlenebb munkát eredményező munka örömét. Ez a lehetőség napjainkban a művészettség szintjére süllyedt, ez az érték teljesen devalválódott. A mai iparművészet sok elemet és módszert megpróbál átmenteni az archaikus primitív kultúrából a jelen és a jövő számára.

Régebbi kulturák valamilyen módon mindig átmentődnek az új kulturába. Vagyis az elemi vagy módszerei segítségével. Az ősi, primitív kultúra, melynek legkorábbi létidejét nem tudjuk pontosan datálni, több reneszánszt megélt már. De minden új kultúra mást és mást vett át tőle. Ahogy régi és új kulturák csatlakozása létezik, jelentkezik az alacsony és magas művészet egymásra hatása is. Szükségszerű-e, hogy a népművészet /mint alacsony művészet/ beintegrálódjék a magas művészetbe? Vagy kapcsolatuk fordított? Valószínű, hogy mindkét lehetőség fennáll.

Szükségszerű-e a most vizsgálódásunkat a költészet területére!

1. Gondoljunk a XVIII. sz-i népköltészeti gyűjtésre szóló felhívások után elindult népi irodalom sorsára, fejlődésére napjainkig! Természetesen különböző nemzedékek és korszakok nem egyformán fogták föl a saját költészetük és a "népköltészet" viszonyát.

2. Szemmel látható a "magas kultúra" hatása napjainkban az urbanizált városi folklorjára. E két kulturaréteg egymásra hatása úgy tűnik, elválaszthatatlan. De az, hogy milyen módon kapcsolódnak, nem mindegy, és ennek a folyamatnak a mértéke tőlünk is függ.

A népzenevel, néptáncsal napjainkban sokan nem tudnak "mit kezdeni".

Vargyas Lajos nyilvános fórumon határozottan kijelentette:

"Két csúcsléte van a népzene felhasználásának mai zenei életünkben: az egyik a teljesen hű hagyományos stílus mind szólóénekekben, mind népi zenekari előadásban, vagy a magyar művészi színvonalu feldolgozás. Pedig sokan, főleg a Rádió és TV illetékes munkatársai saját céljaikra, önkényesen farigcsálják, cifrázzgatják, hangszerelik az eredeti népzenet. Pedig "a népdal nem szórakoztató zene, hanem elementáris erejű művészet. Örüljünk, hogy tömegeket vonz a valódi művészettel való szórakozásra" /Vargyas/.

Ha célunk a kultúraörzés, kulturamentés, akkor a kezdő lépés az kell legyen, hogy az átmentendő értéket legelőször eredetiségében tárjuk fel, rögzítsük le, ismerjük meg.

Vitatott kérdés, hogy szabad-e a XX. sz. végi városi fiatalnak a népzene, néptáncot tovább alkotni, előadni, vagy pedig hagyjuk, hogy az eredeti mentve muzeumba vigyük, magnetofon szalagon őrizzük meg az utókor számára. Bármely lehetőséget válassza is valaki, kötelessége tiszteletben tartani a népművészet eredendő értékeit.

Akkor számolj. lógy szives egy kicsit velem, és vedd elő a józan paraszti esdet! Vegyük az ötödik kategóriást, mert pl. az elsős évfolyam %-a ebbe a kategóriába esik. Az ösztöndíjja nem emelkedhet 150 Ft-nál többel emberi számítások szerint, de van akinek nem is emelkedik. De vegyük az optimális esetet a 150 Ft-ot. Ennyivel emelkedik az ösztöndíj, 100 Ft-tal a kollégiumi díj. Eredmény -150 Ft az egyetemista zsebére.

Tavaly 1981-ben felemelték a víz, gáz, távfűtés árát. Minden állampolgár albérlő és főbérlő, tanácsi lakásban vagy bérházban élő sejtette, hogy ez csak a kezdet. Hamarosan emelkedni fognak a lakbérek is, hiszen az előző emelés nyilvánvalóan már ennek az előfutára volt. Csak az egyetemisták voltak az ösztöndíj rendelkezés kérdésevel elfoglalva. Mondhatni "minden gondolatukat" ez kötötte le. Tervezeteket készítettek, konzultáltak, egyéni számításokat veztek. Albérlők, főbérlők, kollégisták egyaránt azt számolhatták, mennyivel lesz jobb az ösztöndíj rendelkezések után.

Az egyetemisták azzal nem számoltak, hogy ha a lakbér növekszik, nyilvánvalóan az albérlési díj is emelkedik, sőtmitöbb a kollégiumi díj is. Hiszen senki ne várja, hogy az állam a folyamatosan, hétköznapi ember számára kezelhetően romló gazdasági helyzetben, - mikor mindennek az ára fölfelé kuszik, vállalni tudna ilyen nagy foku támogatást.

- Engem nem érdekel már ez az egész. Az biztos, hogy megint az V. kategóriások járnak rosszul. Hiába kértük a diákparlamenteken a kategória módosítást. Vagy legalább azt, hogy egyes karok nagyobb szabadságot kapjanak ennek megállapítására, hogy valóban az igazi jövedelem arányában alakítsák ki a kategóriákat, a karnak legyen joga ellenőrizni a kereseti igazolásokat, vagyoni helyzetet. Hiszen a mostani rendszerben egyáltalán nem reális az ösztöndíjak elosztása. És mivel ezen a sarkallatos ponton nem történt változás, a kategóriák miatt lesznek, akik nagyon rosszul járnak, aránytalanul rosszul a kollégiumi díjak felemelése folytán. Egész biztos nőni fog a feszültség maguk közt az egyetemisták közt is. Mi értelme van az igazságtalanul egyenlőtlen támogatásnak? Az, hogy ellentéteket, konfliktusokat szüljön a hallgatók közt?

-Én ki fogok költözni a kollégiumból, ha látom, hogy többet kell fizetnem/beleszámolom az ösztöndíj emelést/, mint eddig. Akkor már inkább albérlésben lakom, ahol magam vagyok egy szobában.

Pesszimizista, lehangolt, elkeseredett vélemények. Egyetlen egy másmyenné optimistábbal nem találkoztam. Azt hiszem, nem lehet csodálkozni rajta, s mindent elintéző közlegyintőssel, amely az egyetemisták örök elégedetlenségének szól, berekeszteni az ügyet. Azt hiszem, sokakat továbbgondolásra ösztönöz mindaz, ami az ösztöndíj rendszer ill. a kollégiumi díjszabás reformálása körül történt. Nagyon sok minden megkérdőjeleződik, főleg azokban, akik aktívan vettek részt, tettvággyal és őszinteséggel abban, hogy valóban értelmes dolog születne.

Szajkó Ottilia

"Uj és eredeti világot akarunk!"
 "Éljen a mulandó marxista-pesszimista ifjúság!"
 "Elutasítjuk azt a világot, amelyben azért a biztonsáért,
 hogy nem halunk éhen, az unalmat kapjuk cserébe!"
 "A társadalom hűseveő virág!"
 "A képzelet meghódítja a hatalmat."
 "Tanárok! Öregek vagytok a kulturátokkal együtt!"
 "Minél inkább kívánom a forradalmat, annál inkább szerelmes-
 kedhetnek, minél inkább szerelmeskedhetnek, annál inkább ki-
 vánom a forradalmat!"

Az 1968-as nyarat-európai diákmegmozdulásokról

Okok:

A diákmozgalmak valódi okai nem eléggé tisztázottak számunkra.

1. Tény, hogy a 60-as évek stabil világgazdasága az életszínvonal ugrás-
 szerű emelkedéséhez vezetett. Az emberi "neubeliség" más dimenziói kezd-
 tek felszínre törni, főleg a II. világháború megrázkódtatásaitól már nem
 sértett ifjúság körében.

Lehetséges, hogy egy új forradalom már nem a materiális javak megszerzéséért,
 hanem azon tuli "szellemi" értékekért, a képzelet világának megteremtéséért
 fog kitörni? - fogalmazódott meg az új lehetőség. Egy egész korosztály élet-
 érzésében jelentkeztek új igények, törekvések először a mindennapi kultúra ter-
 ületén / hippimozgalmak, a beatzene születése, szexuális forradalom igénye/.

2. A látszólagos, kézzelfoghatóbb okok: az általános elidegenedés, a diákok tá-
 rsadalmi, szociális helyzete, összetétele, és a pozíciójából adódó elégedet-
 lenség nem elegendő magyarázat a mozgolódások elindulására, hiszen ezek a
 tényezők többnyire ma is léteznek. Pl. az olaszországi egyetemek ma is túl-
 zsúfoltak, a hallgatók megélhetési lehetőségei ma is labilisak.

3. A vietnami háború nyilvánvalóvá tette a társadalom elnyomó /represszív/ jel-
 legét.

4. A diákság nagyfokú elégedetlenséget mutatott az egyetemi oktatással szem-
 ben is. Jelszavaikban így fogalmaztak;

"Nem hagyjuk tovább, hogy a szakidióta professorok belőlünk még nagyobb szak-
 idiótákat csináljanak!"

"Elég volt a nyomorúságos előadásoktól, ostoba szemináriumokból!"

Miért éppen a diákok?

Marcuse az 1964-ben megjelent Egydimenziós ember c. munkájá-
 ban elemezte a mai represszív társadalmat. Következtetései-
 végeredménye: a totális integrációban egydimenziós a összefon-
 rott társadalom rendjének megváltoztatására csupán a marginális
 rétegek / a társadalom kivetettjei ill. "még be nem vettjei"/
 iránvívásával van lehetőség.

A diák független, mert nem kötődik anyagi alaphoz, nincs eszköz
 a kezében. Általában progresszív eszmék vezérlik, kívülről /né-
 ha felülről / képes látni a társadalmat, annak válságaira ren-
 kívül érzékeny. Az ehhez párosuló szabad képzelet is leginkább
 az ő sajátja. Mindez együttvéve a diákságot a legmozgékonyabb
 réteggé avatja. Kérdés persze, hogy a létező társadalmat képes
 lehet-e a "könyved" képzelet átalakítani. Marcusc szerint erre van esély, a ké-
 pzelet megfelelő dimenzióinak gyakorlati felszabadítása esetén.

A mozgalom terjeszkedése és elszigetelődése

Kezdetben a diákság konkrét követeléseit nem értek túl az egyetem falain. Később a mozgalom elkezdett terjeszkedni; a diákok megpróbálták a munkások közé beépülni, a gyárakba mentek dolgozni, agitálni, felvilágosítani.

Am a munkásság és a diákság a társadalmi kritika különböző fázisaiban álltak. Ezért az együttműködés, néhány közös megmozdulást leszámítva, nem lehetett igazán mély. Ebben a politikai fáziskülönbség mellett a munkások helyzetéből adódó kötöttség is szerepet játszott: vagy a fogyasztói társadalom elfogadásával passzívan, vagy a kommunista párt híveként aktívan, megelkötelezték magukat. Egy önmagát harmadik erőnek nevező diákság magatartása, követeléseit ezért érthetetlené váltak előttük. Ezenkívül a tömegkommunikáció manipulációja, a szórakoztató ipar csábításai jobban hatottak a munkásfiatalokra, mint a diákokra. Ez is hozzájárult a lázadások elszigetelődéséhez, az egész mozgalom lefulladásához.

A diákok és a kommunista pártok

Sokan vélik úgy, hogy a mozgalom jóval nagyobb hatása lett volna, ha együttműködés jön létre a diákok és a kommunista pártok között. Erre azonban nem került sor. Egyrészt a kommunista pártok nem támogatták a diákok radikális követeléseit. Abból indulván ki, hogy 1968 nem viseli magán egy forradalmi helyzetnek az elméletben megszabott ismertetőjegyeit, a várakozás álláspontjára helyezkedtek és politikai felelőtlenségnek, meggondolatlan heveskedésnek minősítették az egyetemi diákok fellépését. Másrészt a diákok messze nem értették egyet a politikai takaréklángra állítás szükségességével. Jellemző az ujbalsoldalhoz csatlakozó J.P. Sartre állásfoglalása, aki az FKP vezetőinek magatartását azoknak a XV. sz-i pápáknak a kompromisszumához hasonlítja, akik már nem keresik a mélyország kapuit, mondván: ha azok addig nem tárultak fel, miért pont a mi időnkben kéne fel tárulniuk. A nyugat-európai közvélemény balsoldali érzelmű részéből ekkoriban már egyébként is hiányzott a lelkesedés a "létező szocializmus" országai iránt, ami persze a nyugati kommunista pártok tömegbázisát is csökkentette. A közös cselekvés lehetősége ezzel minimálisra korlátozódott. A kialakuló új baloldal nem feltétlenül fogadta el a klasszikussá vált marxi-lenini tételeket, mivel azok szerintük csupán a szocializmusnak általuk kelet-európai mintájának nevezett - és számukra nem túl vonzó - formáját tették megvalósíthatóvá. Igazolva érezték magukat a 68-as éhsztrájk eseményekkel is. A nagy kérdés mellé, hogy miképpen válhat gyakorlattá az elmélet, felzarkozott egy másik: létezhet-e másféle út a megvalósulásban mint az eddigiek.

Plurális tagadás

A nézetek különbözősége kezdettől fogva adott volt a diák mozgalomban. Rendkívül sokrétű igényekkel, módszerekkel, programokkal léptek fel. A zürzavar szinte kaotikusnak tűnik. Az új baloldal magába foglalt ultrabalos, mérsékelt anarchista és kommunista tendenciákat egyaránt. Az elméleti alapot a 3 M /Marx, Mao, Marcuse/ nézeteinek sajátos vegyülete alkotta. Legfőbb erejüknek szervezetlenségüket, spontaneitásukat tekintették, így a párttá alakulás gondolatától is határozottan elzárkóztak. A mozgalom franciaországi vezére, Daniel Cohn-Bendit a helyzetről írt - Baloldaliság a kommunizmus aggkori betegségeinek gyógyírja - c. tanulmányában részletesen kifejti a mozgalom ideológiájának téziseit.

A követelések eredményeképpen átfogó reformokat dolgoztak ki és valósítottak meg. Ugyanakkor erősödött a manipuláció, a struktúra képessé vált arra, hogy gondolkodó, tehetséges és így potenciálisan veszélyes diákok jó részét idejében bevonni a saját szolgálatába ill. a társadalom politikailag közömbös szférájába. Célja világos: a diákságot integrálni az establishment /az intézményesített társadalom meggyőződéses hívei/ soraiba. Másrészt az is igaz, hogy a lázongások legszélsőségesebbjei más cselekvési területet találtak /részben a szovjet autorizmus aktivistáivá váltak/. Hogy létezik, hogy mindez elegendő lehetett ahhoz, hogy a 68-as mozgalom ne támadjon fel újra? Talán túl koraiak voltak a remények és túl nagy a kiábrándultság? A társadalmi aktivitás túl sokat kapott a gumilövedékek záporából és a könnygáz bűzéből? Vagy merő önállítatás volt az egész? Képzelet, hit és aktivitásigény. E három tényező együttese mintha eltűnt volna a mai egyetemista korosztályból. Igaz, hogy a hatalom is tanult 68-ból. Minden történelmi tett kaphat egy végső mentséget, azt, hogy tanulságot szolgáltat. 1968 megítélésekor is ehhez kell folyamodnunk? Nem ilyen egyszerűen. Minden forradalomhoz sikertelen kísérletek sorozata vezetett el az emberiséget. És ez nem kísérletezést jelent a szó játékos értelmében. Hanem a történelmi realitások elszánt - s talán csupán egyedül lehetséges - "letapogatását", mely nélkül siker nehezen képzelhető el.

Reform vagy forradalom

Alapvető kérdésként merül fel akkor és a mai értékeléskor is. Utólagos eredményei alapján reformnak kell tekintenünk 68 diákmozgalmát, résztvevői által forradalminak érzett, valójában anarchista módszerei ellenére, hiszen a fogyasztói társadalom strukturáját érintetlenül hagyta. Bebizonyosodott, hogy a munkásosztály politikai akarata nélkül egy forradalomnak nem lehet esélye. De mi forrása mozgásba hozni ezt az erőt? Ha egykor igaz volt, hogy a munkások csak láncokat veszíthetnek, ez ma már korán sem áll. A diák viszont még nem kötődött az intézményesített rendhez. Még láncait sem veszítheti.

A Filozófiai Alapszervezet
márc. 25-i vitája alapján
Lovász Irén és
Székely Zoltán írta

Gondolat-jel 1982. 4. sz.
Készítette a "..."-alapszervezet
/titkár: Galamb György/
Kiadja a JATE BTK KISZ-titkára
Soksz..eng.: Sónyei Róbertné hiv. vez.

Az angol nyelvi reformról

Irni felelősség. Legalábbis addig, az, amíg a szavaknak sulyuk van, és sulyuk lehet. Szeretném elhinni, és elhitegni, hogy ez az irás is felelősséget jelent, ugyanakkor nem is ront el semmit a kezdődő javuláson. Szeretném azt is, ha bizonyítaná, hogy eljött az idő arra, hogy kimondjunk valamit, ami eddig tabu volt, amiről valamit már mindenki hallott: az angol nyelvi reformról fogok írni. Ezt megélni vagy átélni csak azoknak adatott meg, akik rákényszerültek: mert a jelenlegi formák között valóban csak kényszerről lehet szó.

Az idegennyelvi reformot az elmúlt tanévben vezették be a bölcsészkarokon. Mint minden reform, kezdetben ez is túlságosan elméleti volt. Megélni háromféle módon lehetett: a reformerek részéről, az érintett hallgatók részéről és a kívülállók részéről. Az igazi megélést, árnyalatokat, azt hiszem, csak a hallgatók tapasztalhatták. A reformból Szegeden, az angol tanszéken helyi különlegesség lett: a reformerek kezében eszköz, az érintettek számára rettegés, a kívülállókaknak pletykatéma vagy elégtétel, véruerséklet és viszonyok szerint. Mintha bebizonyosodott volna: a reform nem művel csodákat, az egyetemről ezek után sem fog kikerülni olyan évfolyam, ahol minden egyes hallgató anyanyelvi szinten ismeri a nyelvet. Ez mindaddig így lesz, amíg hiányzik egy magasabb szintű, nem csupán a nyelvi tanszékekre korlátozódó reform, amíg nem csupán liberalizálódik, de végre demokratizálódik az egyetemi struktúra. Mindaddig az idegennyelvi reform sem találja meg a helyét, nem éri el célját és megmarad a helyi különlegesség hármassága, némi módosítással. Ez a reform még anakronisztikus, és sajnos, nem csupán egy tanszéktől és nem is az egyetemtől függ, hogy így marad-e.

Nem szabad nem észrevenni ugyanis, hogy a reform önmagától már nem létezhet ne. Kompromisszumokra és toleranciára van szükség ahhoz, hogy az igazi átélők ne csak átéljék, hanem túl is éljék. Ez amellet szól, hogy a reform igenis életképes lenne és követelményei nem pusztá követelmények maradnának az egyszesos bölcsészképzésben. A lehetőségekről Kodolányi Gyula irt a Mozgó Világ márciusi számában. Sajnos, az utóbbi évek reformjai mintha pontosan az ellenkező hatást akarnák elérni. Nem egy bizonyos elitképzés történik, hanem éppen ellenkezőleg: ki kell pusztítani az utolsó, jó értelemben vett "szakbarbárokat" is. Gondoljunk az új felvételi rendszerre. Ha valóban az a cél, hogy felnövekedjen egy új értelmiségi típus, akkor itt is toleranciára lesz szükség.

A nyelvi reform anakronizmusán persze másféleképpen is lehet segíteni: toleranciával a reformerek részéről. A körülmények között az egyetlen lehetséges és járható utnak tűnik. Mintha az utóbbi időben belátnák ezt maguk a reformerek is. Nem egészen öt év áll egy bölcsészhallgató rendelkezésére: badarság lenne azt hinni, hogy bármiféle "anyag" elsajátítható ennyi idő alatt - még szempontok szerzésére is kevés az idő. Főleg nagyon kevés, ha még egy évet elveszítünk azért, mert nem létezik egy kölcsönös és szükségszerű egyezmény. Nagyon jól tudom, hogy ez az egyezmény jelenlegi formájában még korántsem kölcsönös; de válhat azzá, a lehetőség fennáll, és nagyon jó lenne, ha nem szűnne meg.

Nem lennék igazságos, ha úgy tünne, hogy most elméleti sikra akarom vinni a nyelvi reform ügyét. Mindennapi és nagyon bántó dolgokról írhatnék, mégis úgy gondolom, most jobb "nem igazságosság" magatartást választani. Különben sem szeretném elrontani azt a tényleges liberalizálódást, ami elkezdődött. Lehet, hogy egyszer majd demokratizálódás lesz belőle. De úgy gondolom, ezt nem lehet egyetlen tanszéken számonkérni. A liberalizálódás mintha csak jelenségi, és nem lényegi változás lenne. De már változás. A 2x2 már itt sem hat, de még mindig öt. De lán nem is olyan hosszú idő múlva már valóban négy lesz. Legalábbis szeretném így hinni.

Csuha István

Jegyzetek egy-/gy?/ ülésben

Ime: az új ember. Kérdezz: s válasza kész. /Pedig nem is tag!/ Gyanus. Fél. Aki félve tanít: tanítani fél: félni tanít. Ezért jó neki. Amikor kérdez, ne dőlj be neki, ne hidd, hogy nem tudja az egyetlen dialektikus választ! Álcája: a nagy, erős, határozott, ugyanakkor toleráns lélek-mez. Arca nincs.

Kihasználja az esetlen csendet.

Tudja ő, mi a "dörgés".

Majd ő megmagyarázza!

*

Kelopécében: az emberünk kérdezett, válaszként kinent valaki. Kínos hallgatás-halogatás.

Mert mit jelent az, hogy semmi válasz?

Tényleg: mit is jelent!

*

Emberünknek van rutinja. "Meg kell fogalmazni" - és programot ad. Irányít-terel: felejtet - nevel. "Hiszen sejtjük mi már ugyanis magunktól, miről van szó" Csak: meg kell fogalmazni.

Barátom ül hallgatagon: langyos szfinx. Halott. Sejti, miről van szó.

Emberünk "javaslata" kicsi, mint maga emberünk. Javaslatocska. Mi sejtettük miről lesz szó! Realitásról: kicsike, értelmetlenka, csak-formai dolgokról. Nem akar ő mást, mint "szerény javaslatot tenni". Hiszen "érdemi" "dolgokban" "nem" "nincs" "joga" "szólni". /Ő már nem tag!

Igy csak harminc ezüstöt kér.

*

/Talán a keret. Talán emiatt nem megy. Vagy egyszerűen gyávák vagyunk felvenni - vagy - elvetni gátló kereteinket, s a harcot? Talán igen. Talán mindannyian egy alibire hivatkozunk: nem tartozom ide./

*

"Tehát az a véleményed, hogy..." "...érdekpluralizmus..." "...ki kell állni érte..." "...ütköztetni, ha már felismertük..."

Nagyfiuk kisokos-beszélgetése kínos csendet teremt.

Emberünk "feloldja":

Nesze-nektek három perc "hósi mult"!

Nesze:"amit-mi-kiverekedtünk!"

Nesze-nektek "nem-tudtok-élni-vele!"

NESZE: "Maguk-nem-is-tudják-milyen-jó-dóguk-van-maguknak!"

A POLITIKUS DIÁK NEM SÉRTŐDIK MEG - Őt nem lehet megsérteni!!! -

HANEM FELOLDJA A HELYZETET.

Közben többen a "demokrácia nehézségein" elmélkedünk.

*

A/ REFORM: "Ha ezt maga megcsinálja, ugyanitt lesz fél év múlva. Csak így lehet. Nincs más. Mindig így volt, így is lesz. Ezt mint ...-nel foglalkozó ember mondón."

*

Odakint, vagy idebent - minden nag híreszteléssel szemben, minden kudarc naszlagolás-naszlagoltatás ellenére piros március van.

N-Zs=S-A

Kétperces történet
/Örkény-prafrázis/

Árvándi Béla, a sumákológiai tanszék nagyreményű ifjú gyakornoka, másodállásban munkásőr és szellemi kisebbségi, ma délben az egyetem impozáns ebédlővé átalakított szenespincéjében a forró leves kanalizatása közben, a hosszú szálú tészta, sárgarépa, zeller és egyéb zöldségdarabkák közt kiséssel meglepődve vette észre a napi sajtó egyik friss híradását. Árvándi Béla, a középpolgári családból származó értelmiségi nem akadt fenn ezen a jelenségen. Szülei, szűkösebb időket is megélt tapasztalattal leszokatták arról, hogy válogatós legyen. Az amugy sem csordültig mért tányér levest továbbkanalizatva - ő, a tipikus fogyasztó - összekötve a kellemest a hasznossal, nyomban hozzálátott, amugy melegében, az ujsághír elolvasásához. Meg kell jegyeznünk, hogy Árvándi, a nagyreményű gyakornok munkakezdés előtt, a neki járó hivatalhelység fél íróasztalyi területén rendszeresen átolvassa az aznapi sajtótérmet, többnyire a reggeli: egy kifli és némi tejtermék elfogyasztásával egyidőben. Így volt ez természetesen a mai napon is, ám a forró levesben talált ujsághír a reggel elolvasottaknak épp az ellenkezőjét tartalmazta. Szívélyes fogadtatás helyett füttkoncertről, kitörő lelkesedés helyett záptojás- meg rothadt paradicsonzáporról olvashatott Árvándi Béla gyakornok, abban a hirben, amely valamely kitűnő államférfi fogadásáról tájékoztatta nagyérdemű olvasótáborát.

Árvándi lelkiismeretes ujságolvasóhoz illően elolvasta, alaposan megrágtatta lenyelte és az időközben elfogyasztott levessel együtt meg is emésztette, az amugy melegében olvasott ujsághírt. Munkahelyére visszatérve aztán éppen egy gyakornok meggondolatlanságával máris ujságotni kezdte kollégái közt a frissen fogyasztott hír tartalmát. Azok nem kevés kétkedést tanusitva hallgatták meg Árvándi izgatott beszámolóját, azt a nagyobb nyomaték kedvéért oora alá is dugták az aznapi sajtó hirrovatát. Árvándi gyakornok, akinek eladdig többnyire még erőtlensége érvelését rendszerint elnyomta a többség erőteljes, ám demagorikus hóbörgése, most különösen erősködve, vörösödő nyakkal próbálta meg védelmezni álláspontját. Mindez addig tartott, amíg hogy-hogynem mindannyiuk közös főnöke, dr. Vaskalapi Lajos, a sumákológiai kutatásban jelentős eredményeket elérő sumákológus is tudomást nem szerzett a történetekről. Dr. Vaskalapi kitűnő érzéke, avagy kitűnő érzékelői / ezek érzékszerveinek meghosszabbítottak / révén, minden alkalommal időben tudott lecsapni a birodalma határait belül mutatkozó már-nár renitens helyzetbe átmenő rendbontásokra.

- Ejnye-bejnye Bélus, mit kell hallanunk felőled? Csak nem akarsz netán visszaélni a beléd vetett bizalmunkkal? - mondta párnázott karosszékében hátradőlve, külön lakosztályában az előtte még mindig vörös nyakkal toporgó, ezekben közel sem olyan nagyreményű Árvándi Béla gyakornoknak.

- De kérem szépen tanszvtőeltrs én saját szememmel... - habogta zavartan egy őzike riadtságával szemében az ifjú gyakornok.

- Csak nem kétkedesz a mi dolgozó népünkben, Árvándi elvtárs?!

- Isten őrizzen meg ettől, Vaskalapi elvtárs! - vágta ki egyszuszra Árvándi

- Na látod, mégiscsak okos fiu vagy te. Tudom, tudom, a te korodban még könnyen félrevezethető az ember, de idővel, remélem, szóval érted, mire gondolok?

- De tanszékvezető eltárs kérem...

- Tegezz csak nyugodtan Béluskám, elvégre mégsem vagy már gyerek. És foglalj helyet kérlek. Szólíts csak nyugodtan mégyszemközt Lajos bátyámnak - mosta egy sokcsaládós apát lepipáló atyai hangon dr. Vaskalapi sumákológus, másodállásban agglegény. - És ne essél mindjárt pánikba, fian! Hidd el nekem, ha ezt a ballélpést csakis tapasztalatlanságodnak köszönheted. Ha kellően dörz-

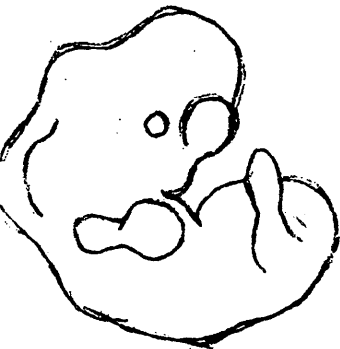
lennél, miként kedves kollégáid /enyhe iróniával/, behozta volna ide az asztalomra a kérdéses egy /azaz 1./ tányér levest, szép nyugodtan kanalazgattunk volna együtt, miközben elolvastuk volna azt a bizonyos izét, és az esetleges kedvezőtlen eredmények esetén felelősségre vonhattuk volna a főszakácsot a figyelmetlen cenzuráért. No föl a fejjel Béla, láthatod, hogy mi nem akarunk neked rosszat. Menj szépen és legközelebb ne legyél ilyen kis forrófejű. Én persze megteszem a szükséges intézkedéseket. Hogy ritkábban főzzenek a menzán levest betűs tésztából, na meg ehhez hasonlókat. A főszakácsot természetesen áthelyezzük a vízvezetékszerelőkhöz. Nyugodjál csak meg Béla öcsém, a közeljövőben nem történhetnek meg veled hasonló félreértések...

Árvándi Béla gyakornok, megkönnyebbült lélekkel, de mégis egy ici-pici keserű érzéssel torkában hagyta el jó főnöke lakosztályát. A keserű érzést az okozta, hogy tisztán enlékezett rá, ma nem betűs, hanem hosszuszálú tészta volt a levesbe főzve.

De keserűségét eloszlatta az az érzés, hogy tudta, mindez mostmár az ő titka marad mindörökké, ámen.

m

Adalékok az elefánt történetfilozófiai értelmezésének néhány kérdéséhez

Már a feltörekvő polgárság harcá folyamán is nagy hatása volt az elefántnak, bár akkor még vallási köntösben jelentkezett. Hegel már dialektikusan szemléli az elefántot, de idealizmusa miatt mint valamiféle szubsztanciát tétélezi, Marx a gyakorlat szerepének a fontosságát emeli ki megismerésében: materialista alakra helyezi a fej tetejéről a talpára állítva az elefántot. A polgári forradalmak győzelme után a szabadversenyos kapitalizmusban az elefánt elidegenedett formájában áll szemben a tömegekkel. Az osztályantagonizmus élességével, a monopolkapitalizmus korában egyre szembetűnőbbé válik az elefánt áru-fétis jellege és a tömegek manipulálásában játszott szerepe.

1917 után, majd a szocialista világrendszer kialakulásával hatalmas távlatok nyíltak az elefánt előtt. Feltáratlan még az elefánt szerepe a szocialista vállalkozás különböző formáiban; e kérdés taglalása nem képezheti jelen tanulmány tárgyát. A polgári elefántkutatás ért el eredményeket bizonyos részterületeken a számítógépes technika alkalmazásával, de túlzott empirizmusa lehetetlenné tette egy átfogó elefantológiai elmélet kidolgozását.

Egyes polgári és ujbololdali teoretikusok metafizikus módon megkísérik az elefántot, mint valamiféle "osztályokfelettit" beállítani. Világosan meg kell mondanunk, hogy e mögött egyes uralkodó köröknek az a törekvése rejlik, hogy az elefántot leválazzák a tömegek forradalmi mozgalmairól.

A marxista elefántkutatás nem adhatja fel pártosságát, amiből az következik, hogy ki kell mutatnia az elefántot determináló objektív törvényszerűségeket, és az elefánt megjelenésének konkrét történeti formáit a különböző fejlődési szakaszokban/ ugyanígy: ősközösségi, ázsiai, antik, feudális, stb. /. Az elefánt történetileg változó, sajátos tulajdonságokkal rendelkező objektív kategória, amelyet mint totalitást kell szemlélünk. A tudomány és az ideológia síkján ez a felfogás segíti elő, hogy az elefánt megtegye az ugrást a szükségszerűség birodalmából a szabadság birodalmába.

HIREK

Tanszékközi megbeszélést

tartott április 16-án a Tud. szoc. és az Új- és legújabb kori Történelmi Tanszék, melyre meghívást kapott még az Új- és legújabb kori Egyetemes és az Egyetemes történelem és Latin-Amerika Történelmi Tanszék, valamint a tanszéki összekötők és néhány hallgató.

A megbeszélés témája az új- és legújabb kori történelem oktatásának elvi, módszertani problémái volt.

Rácz János és Serfőző Lajos tanszékvezető mondtak vitaindító referátumot. A Tud. szoc. Tanszék vezetője a tud. szoc., a munkásmozgalom története és a történelmi oktatás kapcsolatáról beszélt. Elmondta, hogy mivel a MÜM tág körlet ad a tanszéknek az oktatás módja tekintetében, a történelem szakosok számára az eddig kialakult gyakorlat szerint kívánják folytatni a két féléves studiumot: egy félévben a lenini agrárkérdésről, egy félévben pedig a történelem és társadalom köllő megértését elősegítő alapvető társadalomtörténelmi, irológiai kategóriáktól lesz szó. A munkásmozgalom történetének oktatása ezután is önálló tárgy marad; egy félévben elvben 30 óra. A történelem szakosoknak ebből 20 órában az 1962 előtti időszak fő kérdéseit oktatnak, pl.: a KMP és az MKP stratégiájának alakulása vagy 1956. A fennmaradó 10 órában az 1962-utáni szocialista építésről lesz szó.

Utóbbival kapcsolatban hallgatói igényként merült fel, hogy az időbeli szorításon megteremtése végett jobb lenne a 8. félévre tenni a munkásmozgalom történelmi oktatását, mivel az 1945 utáni történelmet ekkor tanulják. Serfőző tanár ur mint dékán is felvetette a lehetőséget, hogy a jövőben ez megoldható lesz, viszont nagyon nehezen megvalósíthatónak látja, hogy az un. alapkategóriákat konkrét történelmi anyagok alapos ismeretére lehessen építeni.

Serfőző tanár ur a marxista történelem oktatás fő gyondjairól és feladatiról beszélt. Ilyenek többek között: a munkásmozgalom történelmi közegének bemutatása, a munkásmozgalom és a nemzet, a munkásmozgalom és a nemzeti kérdés viszonyának köllő megvilágítása, meggyőző oktatása. Fontos feladat a történelmi folyamat valóságot megközelítő bemutatása, elemzése, miként válik a munkásmozgalom történelemformáló tényezővé, a marxizmus hazatalajra való adaptálását. Sajátos Kelet-európai fejlődésünkből eredő történelmi utunk elfogadtatása, a forradalmi ut jogosságának és szükségszerűségének elismertetése, elismertetése annak, hogy a munkásmozgalomnak a maga forradalmában igénybe kell vennie a nemzetközi munkásmozgalom segítségét - mindez fontos feladat.

Nagy gond, hogy a hallgatók jelentős része nem érti meg, lebecsüli a KMP történelmi tényező szerepét; az 1948-as átalakulást predestinációként fogja fel, amely világosan következik a felszakadásból: ez tulajdonképpen a belső osztályfejlődés lebecsülése a horthy-korszakra vonatkozóan, amely korszak pedig forradalommal volt terhes. Jelentősen elterjedt a hallgatók körében a proletárdiktatura elvetése. Ennek forrása elsősorban az 1948-56 közötti időszak, a torz modell azonosítása a proletárdiktaturával, továbbá a mai munkásmozgalom tapasztalatai, a negatívumok transzformálása a történelmi események Hasonlóképpen jelen van a létező szocializmus bírálata, tagadása, ill. érdeklődés más szocialista modellek iránt. A hallgatók egy részére jellemző egy bizonyos absztrakt demokrácia-kultusz, amelyről a szocialista jelző lemaradt.

A gondok megoldását segítő "fehérfoltok" megtöltése szűkebb körű oktatással a fő történelmi csomópontok hangsúlyozott tárgyalása, magasabb szintű oktatási munka és a hallgatók munkafegyelmének javulása.

Somlyai Magda tanárnő hozzászólásában elmondta, hogy egy bizonyos "ellenmatizmusunk" lehetünk tanui, aminek tartalma - persze karikírozva -, hogy a

hallgató "balra kritizál és jobbra olvas". Véleménye szerint - egyetértve Békés Csaba és Czupi Gyula hallgatókkal - a kutatási eredmények, a tudományos vélemények, alternatívák minél szélesebb skálájú bemutatása javítaná a helyzetet.

Békés Csaba még hozzátette, hogy sok hallgatónál ez nem "ellen-", hanem antisemitizmus, ugyanis ők maguk próbálják megtalálni a történelmi igazságot. Ha úgy érzik, hogy a "hivatalos" nem elégíti ki ezt az igényüket.

Roboz István
III. évf.

"Mondd meg nekem, mit kérdezel, megmondom, mit válaszolnak"

Kerek egy éve annak, hogy kisebb-nagyobb izgalmak közepette, pontokba tömörítve vagy csak amugy spontán módon javaslatok, kérések, követelések / ez utóbbi természetesen helytelen fogalmazásnak bizonyult akkor és most egyaránt / fogalmazódtak és íródtak a diákság széles vagy kevésbé széles soraiban a kari és az egyetemi küldöttgyűlések apropóján. A szép sorjában nyilvánosság elé tárt "javaslatokra" /maradjunk meg ennél a kifejezésnél a továbbiakban/ ez alatt az egy év alatt, ha foghíjasan is, ke választ kapott a hallgatóság. "Elutasító, egyetértő és támogató" szellemi válaszokat, amint ezt megtudtuk egy határozati fórum határozotthangu határozathozójától. A válaszok természetesen közel sem voltak ennyire egyértelműek, voltak, amelyek el sem jutottak a hallgatóságig, voltak, amelyeket úgy kellett összehalászgatni egy-egy ujság rovatának mélyén egy-egy tv vagy rádióadásból...

Ily módon értesülhetett szerkesztőségünk a Kossuth Rádió "168 óra" c. műsor kedves hangu riporternőjének jóvoltából arról a válaszról, mellyel politikai letünk egyik jeles képviselője felelt arra a kérdésre, hogy a minisztérium szociális ügyekkel foglalkozó munkacsoportjának ösztöndíj albizottsága miért is utasította vissza az egyetemi hallgatók "gyes-kérelmét". Az "őszinte" válaszból megtudtuk, hogy elsősorban azért, mert a minisztérium fent említett bizottsága amugy is "jelentős" ösztöndíjemelési programot dolgozott ki, amelynek "természetesen" imigyen részeseivé válnak a majdani egyetemista kismamák is. Másodsorban viszont azért, mert mint kiderült, tulajdonképp ezzel is a hallgatók érdekeit kívánja szolgálni az al- és felbizottság egyaránt. Ha ugyanis - fejtegette jelentős politikusunk - kiemelten is támogatni fogjuk azokat a hallgatókat, akik a temi éveik alatt gyermeket kívánnak szülni, akkor hovatovább egyre többen mennek el szülési szabadságra, ehelyett, hogy az egyetemet mielőbb befejeznék. Fejezzék csak előbb be az egyetemet a hallgatók, aztán kezdjenek el a gyerekszülésről gondolkodni, fejezte be határozotthangu válaszát az "illetékes elvtárs", miközben természetesen kitért az egyetemisták és az ifjuság részéről elhangzó konstruktív javaslatok és viták "felette szükséges voltára" is.

A "168 óra" kedveshangu riporternője a válasz elhangzása után nem kívánt kommentárt fűzni az elmondottakhoz. Mindezek után úgy gondoljuk, mi sem.

szerk.